

"This document is the property of the Thailand Information Center (TIC), Chulalongkorn University and is to be returned w.i.t. in 10 weeks to the Thailand Information Center, Ratasart Building ๑, Chulalongkorn University"

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้

ในบทนี้จะกล่าวถึงความหมายของหลักสูตร ผลการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2503 ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร ความคิดเห็นเกี่ยวกับขอบข่ายของหลักสูตรประถมศึกษา ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของการศึกษาในอนาคต และความคิดเห็นของคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา

ความหมายของหลักสูตร

โบแคมป์ (Beauchamp) ให้คำนิยามของคำว่าหลักสูตรไว้ว่า "หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนต้องรับภาระจัดให้แก่ นักเรียน"¹ หลักสูตรทำหน้าที่สำคัญ 2 ประการคือ (1) เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานของครู (2) เป็นเครื่องกำหนดล่วงหน้าว่าจะให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปในรูปใด²

คิง จูเนียร์ (King, Jr) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า "หัวใจของการจัดการศึกษาคือหลักสูตร"³

¹George A. Beauchamp. The Curriculum of the Elementary School. (Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1964) p. 5

²Ibid., p. 17

³Arthur R. King, Jr., and John A. Brownell. The Curriculum and the Disciplines of Knowledge : A Theory of Curriculum Practice. (New York : John Wiley and Sons, Inc, 1966) p. vi

ดังอย่างใดก็ตาม การที่หลักสูตรจะทำหน้าที่สำคัญ 2 ประการ ดังกล่าวไว้หรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 2 ประการ คือ

1. ตัวหลักสูตร
2. การนำหลักสูตรไปใช้⁴

กล่าวคือนอกจากตัวหลักสูตรจะมีความเหมาะสมและสามารถสื่อความหมายในมุมมองเห็นแนวทางที่จะนำไปใช้ได้เป็นอย่างดีแล้ว ครูต้องนำหลักสูตรนั้นไปใช้จริง ๆ และโดยภูมิวิธีด้วย ครูควรใช้หลักสูตรเป็นเอกสารอ้างอิงและเป็นจุดตั้งต้นของการสอน และถือว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือทางวิชาชีพอย่างหนึ่งของผู้ประกอบการอาชีพทางการศึกษา เช่นเดียวกับที่อาชีพอื่น ๆ ก็ต้องมีเครื่องมือเฉพาะของเขา

ผลของการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา 2503

หากพิจารณาตามผลการวิเคราะห์ หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2503 ของคณะกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาแล้ว จะเห็นได้ว่าความบกพร่องของหลักสูตรนั้น มีอยู่ทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านตัวหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นต้นว่า ในด้านตัวหลักสูตรนั้น คณะกรรมการชุดนี้ได้สรุปว่า "มีได้ตั้งอยู่บนความเป็นจริงที่เป็นลักษณะเฉพาะของบ้านเมืองไทย และธรรมชาติของเด็กไทย"⁵

นอกจากนั้น คณะกรรมการ ฯ ได้ชี้ให้เห็นว่า "สาระและรูปแบบของหลักสูตร มีประโยชน์ต่อการใ้แนวในการเขียนแบบเรียนมากกว่าการนำไปใช้กับครู

002627

⁴ Beauchamp. Loc. cit

⁵ อนุกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ รายงานสรุปผลการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา 2503 (กองพัฒนาหลักสูตร, พฤษภาคม 2515) น. 7 (อัครสำเนา)

และเด็ก"⁶ เมื่อหลักสูตรไม่เป็นประโยชน์แก่ครู ครูก็เลยไม่ได้ใช้หลักสูตรเป็น เอกสารอ้างอิง และเป็นจุดตั้งต้นของการสอนอย่างที่ควรจะเป็น

อีกประการหนึ่ง หลักสูตรประถมศึกษา 2503 ยังขาดองค์ประกอบที่สำคัญ ไป วิทยุ โสภณ กล่าวไว้ว่า "องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรไทยมีเพียง 3 อย่าง คือ ความมุ่งหมาย ระยะเวลาเรียน และเนื้อหาวิชา"⁷ มิได้กำหนดลักษณะของ กิจกรรมการเรียนการสอน แบบอย่างวิธีสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ตลอดจนการวัดผล...⁸

จึงเห็นได้ว่า หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2503 มีความบกพร่องทั้ง ในด้านตัวหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ในด้านตัวหลักสูตรนั้น นอกจากไม่มีคำแนะนำแนวทางปฏิบัติอย่างเพียงพอแล้ว ยังมีองค์ประกอบไม่ครบถ้วนอีกด้วย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร

เกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรนั้น นักการศึกษาได้สรุปไว้ใกล้เคียงกันมาก

ทาบ่า (Taba) ให้ความเห็นว่าหลักสูตรทุกชนิด ไม่ว่าจะ มีรูปแบบอย่างไร ควรประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 อย่าง เป็นอย่างน้อย คือ

1. ความมุ่งหมายทั่วไปและความมุ่งหมายเฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชา
3. ระเบียบวิธีสอนหรือการจัดการเรียนการสอน

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22

⁷ วิทยุ โสภณ, เรื่องเดิม, หน้า 282

⁸ อนุกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา, เรื่องเดิม, หน้า 7

4. โครงการประเมินผลการเรียนการสอน⁹

นอกจากนั้น โบแคมป์ (Beauchamp)¹⁰ และเฮอริค (Herrick)¹¹ ก็ได้แบ่งหลักสูตรออกเป็น 4 ส่วน เช่นเดียวกัน แต่ Herrick ใช้คำว่า Method and Organization ในส่วนที่ 3 ซึ่งต่างจาก Beauchamp ที่ใช้คำว่า Organization เพียงคำเดียว

ไทเลอร์ (Tyler) สรุปว่าในการพัฒนาหลักสูตรและจัดทำโครงการสอน มีปัญหาที่ต้องพิจารณา 4 ประการคือ

1. โรงเรียนมีจุดมุ่งหมายอย่างไรบ้าง
2. มีประสบการณ์ด้านใดบ้างที่จะช่วยส่งเสริมให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายนั้น
3. จะนำประสบการณ์เหล่านั้นมาจัดให้ผูเรียนโดยวิธีใด
4. เราจะตัดสินได้อย่างไรว่า เราดำเนินงานไปถึงจุดมุ่งหมายหรือไม่¹²

นอกจากนั้น พจนั สะเพียรชัย สรุปว่า โครงสร้างทั้งหมดของหลักสูตรได้แก่

⁹ Hilda Taba. Curriculum Development : Theory and Practice. (New Yoek : Harcourt, Brace and World, Inc., 1962) p.10

¹⁰ Beauchamp, op.cit., p. 16

¹¹ Taba. op.cit., p. 425.

¹² J. Galen Saylor, and William M. Alexander. Planning Curriculum for Schools. (New York : Holt Rinehart and Winston, Inc., 1974) p. 10

1. ปรัชญาหรือความมุ่งหมาย
2. เนื้อหาวิชา
3. การเรียนการสอน
4. การประเมินผล
5. การบริการและการบริหารหลักสูตร

13

ดังนั้น โครงสร้างของหลักสูตรหรือองค์ประกอบของหลักสูตร จึงประกอบด้วยส่วนสำคัญ คือ ปรัชญา ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา วิธีจัดการเรียนการสอน การประเมินผลและการบริหารหลักสูตร ซึ่งบางส่วนหรือบางองค์ประกอบสามารถรวมกันได้ เพื่อความสะดวกแก่การวิจัยครั้งนี้ จึงขอสรุปองค์ประกอบของหลักสูตรเป็น 4 ประการ คือ

1. ความมุ่งหมายของการศึกษา
2. เนื้อหาวิชา
3. วิธีจัดการเรียนการสอนและการนำหลักสูตรไปใช้
4. วิธีจัดการวัดผลและประเมินผล

อันที่จริง องค์ประกอบของหลักสูตรทั้งสี่ส่วนนี้ ต้องมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันโดยตลอด กล่าวคือ เมื่อกำหนดความมุ่งหมายไว้อย่างไรแล้ว จะต้องเลือกเนื้อหาวิชา เลือกวิธีสอน และเลือกวิธีประเมินผลให้สอดคล้องสัมพันธ์กันด้วย เป็นต้นว่า ถ้ากำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาไว้ว่า "ให้มีความสามารถในทางวิพากษ์วิจารณ์" ก็ต้องเลือกเนื้อหาวิชาที่จะส่งเสริมให้นักเรียนได้วิพากษ์วิจารณ์ เลือกวิธีสอนที่สนับสนุนให้นักเรียนวิพากษ์วิจารณ์ และในการประเมินผล ก็ต้องประเมินผลในด้านความสามารถในทางวิพากษ์วิจารณ์ แทนที่จะประเมินผลในด้านความสามารถที่จะจดจำรายละเอียดต่าง ๆ เป็นต้น

13 กองพัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ประมวลบทบรรยายเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2517)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับขอบข่ายของหลักสูตรประถมศึกษา

คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา ได้กล่าวถึง
ขอบข่ายและลักษณะของหลักสูตรประถมศึกษาไว้ว่า

เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดสำหรับผู้ที่อยู่ในวัยเรียน
ประสบการณ์ที่จำเริญประกอบและรูปแบบที่สมบูรณ์ในตัวเอง
เพื่อสนองความต้องการของประชาชนในทุกภูมิภาค เน้นการ
ศึกษาเพื่อพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม
ให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน¹⁴

ดร. ดอว์ (Dow) ได้สรุปไว้ว่า หลักสูตรในอนาคตจะต้องมีการ
เปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเนื้อหาวิชา สถานที่สอนและวิธีสอน คือ

1. นอกจากฝึกฝนทักษะที่จำเป็นเบื้องต้นแล้ว โรงเรียนจะต้อง
ส่งเสริมความสามารถและทัศนคติที่จำเป็นในการปรับตัวให้
เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอในสังคม
2. ต้องเน้นความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถรับความรู้อื่น ๆ ใหม่ ๆ นอกเหนือไป
จากที่โรงเรียนสอนไปแล้วให้มากขึ้น
3. ต้องเน้นการเรียน วิธีเรียน และความสามารถที่จะตัดสินใจ
ความรู้ประเภทใดบ้างที่มีความสำคัญและจำเป็นแก่การเล่าเรียน
4. การเรียนการสอน ควรตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนทั้ง

¹⁴คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา จุดหมาย หลักการ
และโครงสร้างหลักสูตรประถมศึกษา กองพัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ
หน้า 1, (อัคราเนนา)

ในด้าน เวลา สถานที่ และวิธีการที่เหมาะสม สอดคล้องกับตัวนักเรียน¹⁵

เพื่อให้มองเห็นขอบข่ายของหลักสูตรประถมศึกษาโดยละเอียด จึงขอกล่าวถึงหลักสูตร ตามลำดับขององค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ ตามที่มีผู้เสนอไว้ในที่ต่าง ๆ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความมุ่งหมายของการประถมศึกษา

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ได้กล่าวว่า ความมุ่งหมายหรือเป้าหมายของการศึกษาในทุก ๆ สังคม ควรเป็นไปเพื่อให้นักเรียนได้รับสิ่งเหล่านี้ คือ

1. มีความรู้ขั้นต่ำ อย่างน้อยก็เพื่อให้เขาจะอยู่ได้ในสังคม และเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมขึ้นได้
2. มีวิชาชีพ เพื่อจะหาเลี้ยงชีพได้
3. มีความสนใจและใคร่แสวงหาความรู้ จะก็สามารถเรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง อันนับเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพในการใช้สติปัญญาของเด็ก ๆ ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง
4. รู้จักวิจารณ์ พร้อมกับรู้จักทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม
5. ได้สัมผัสและสัมผัสทางวัฒนธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นผลได้อันสำคัญของมนุษยชาติ¹⁶

¹⁵ John A. Dow. "Alternative Futures for Education : Trends and Implications." The Journal of Teacher Education Vol.

XXV. No. 2 (Summer, 1974) p. 139

¹⁶ สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ปรัชญาการศึกษา (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
เคล็ดไทย, 2516) น. 26 - 27

เมื่อปีพุทธศักราช 2514 ได้มีการประชุมปฏิบัติการสำหรับนักการศึกษา
ของเอเชียและแปซิฟิกขึ้น โดยมีผู้ร่วมประชุมประมาณ 250 คน จาก 17 ประเทศ
ผู้แทนจากประเทศไทยได้สรุปผลจากการประชุมคราวนั้น เพื่อนำมาใช้ในประเทศ
ไทย ในด้าน ความมุ่งหมายดังนี้

เพื่อให้แต่ละบุคคลสำนึกในความผูกพันที่ตนมีต่อสังคม และปัญหาที่มีในสังคม
เพื่อให้แต่ละคนรู้จักปรับปรุงตัวเองและปรับปรุงสังคมไปพร้อมกัน
เพื่อให้แต่ละบุคคลคิดถึงความยุติธรรมในสังคมกันต่าง ๆ โดยไม่มีอคติ
เกี่ยวกับชาติ ศาสนา กำเนิด ฐานะ รูปร่าง เพศ ความรู้อื่น ๆ
เพื่อให้แต่ละบุคคลมีใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น รักและเข้าใจ
เพื่อนบ้าน และชาติอื่น ๆ 17

เบนเนทท์ (Bennett) ที่ปรึกษายูเนสโก ทางวางแผนการ
ศึกษา ประจำกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศไทย ได้สรุปว่า เป้าหมายทางการ
ศึกษาเท่าที่ยอมรับกันทั่วไปนั้นได้แก่

1. สอนเด็กให้มีความสามารถบางอย่างในหารดำรงชีวิต โดยเฉพาะ
การอ่านออกเขียนได้ และการคิดคำนวณ
2. สอนเด็กให้รู้จัก "วิธีเรียนรู้" เพื่อว่าเมื่อออกจากโรงเรียนแล้ว
จะใคร่สามารถเรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง
3. พัฒนาประสิทธิภาพในการใช้สติปัญญาของเด็ก ตลอดจนสร้าง
ความเชื่อมั่นในตัวเอง
4. เป็นช่องทางที่ช่วยเพิ่มพูนความเสมอภาคแห่งโอกาสในชีวิต
5. ทำให้เด็กมีความรู้ความสามารถที่จะเป็นผู้ผลิต และเป็นสมาชิก
ที่มีประโยชน์ต่อสังคม
6. ส่งทอดความรู้สึกรักชาติ ตลอดจนช่วยดำรงวัฒนธรรมและอุดมการ
หลักของแต่ละประเทศให้คงไว้ 18

¹⁷ สุลักษณ์ ศิวรักษ์, เรื่องเดิม, น. 179 - 181

¹⁸ สมาน เลือดวงหัด และเวียงไชย พุทธาโร การศึกษาเพื่อมวลชน
กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2517) น. 45

เฟเบอร์และเชียรרון (Faber and Shearron) กล่าวว่าเป้าหมายของโรงเรียนประถมศึกษา คือการพัฒนาเด็กให้มีความสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน และโรงเรียนประถมศึกษาจะต้องสะท้อนให้เห็นค่านิยมของสังคมอีกด้วย อย่างน้อยที่สุดจึงควรมีความมุ่งหมายอย่างนี้

1. ให้มีทักษะพื้นฐานที่จะใช้ เป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองได้ตลอดชีวิต
2. ให้เข้าใจสภาพแวดล้อมทางสังคมและทางธรรมชาติ
3. ให้มีคุณสมบัติของพลเมืองดี
4. ให้มีความสามารถในการคบหาสมาคมกับผู้อื่น
5. ให้เข้าใจความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และเข้าใจผลของความเปลี่ยนแปลง ที่จะกระทบกระเทือนต่อบุคคลและสังคม.
6. ให้มีค่านิยมเป็นของตนเอง เพื่อจะได้รู้จักเลือกสิ่งต่าง ๆ ด้วยเหตุผล

เซเลอร์ (Saylor) เป็นนักการศึกษาหนึ่ง ที่ใฝ่มองการศึกษาในอนาคตและได้ทำนายไว้ว่า การศึกษาหลังจากปีพุทธศักราช 2513 (1970) เป็นต้นไป จะต้องเน้นการศึกษาตลอดชีวิต และการศึกษาวิชาชีพ ดังนั้น จึงแบ่งความ มุ่งหมายของการศึกษาออกเป็น 4 หมวด คือ

1. เพื่อพัฒนาตัวบุคคล (Personal development)
2. เพื่อให้มีมนุษยสัมพันธ์ (Human relation)
3. เพื่อให้มีทักษะที่จำเป็นแก่การศึกษาตลอดชีวิต (Continued Learning skills)

4. การศึกษาเพื่อความชำนาญพิเศษและวิชาอาชีพ (Specialization) ²⁰

ความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา

โบแคมป์ (Beauchamp) มีความเห็นว่า เนื้อหาควรจะเกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของประเทศของตน
2. สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติของตน
3. ความรู้สึกชื่นชมในศิลป คนตรีและวรรณคดี
4. การเขาไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน
5. การคมนาคมและการสื่อสาร
6. การใช้ห้องสมุดเพื่อความเพลิดเพลินและเพื่อแก้ปัญหาของตน
7. การเขียนอ่านภาษาประจำชาติ
8. การศึกษาคำนวณเบื้องต้น ²¹

สุมิตร คุณานุกร ได้กล่าวถึงเนื้อหาของหลักสูตรที่ยึดกระบวนการในการดำรงชีวิตเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วยเรื่องต่อไปนี้

1. การป้องกันชีวิตและสุขภาพ
2. การเลี้ยงชีพ
3. การสร้างบ้านและ ครอบครัว
4. การแสดงออกทางศาสนา
5. การสนองความต้องการทางความมั่งคั่ง
6. การศึกษา
7. การมีส่วนร่วมในทางสังคม
8. การสันตนาการ
9. การปรับปรุงสภาพของวัตถุต่าง ๆ ²²

²⁰

Saylor and Alexander (1974), op .cit., pp 38 - 40

²¹

Beauchamp, op.cit., pp 317 - 318

²²

สุมิตร คุณานุกร "แนวคิดสำหรับโฉมหน้าใหม่ของหลักสูตรไทย"

วารสารสามัคคีศึกษา (พฤศจิกายน, 2517) น. 11

นิกลี (Neagley) ได้เสนอแนะแนวทางในการเลือกเนื้อหาวิชาไว้ 3 ประการ คือ

1. เนื้อหาต้องสอดคล้องและสัมพันธ์กับความมุ่งหมายที่วางไว้
2. เนื้อหาต้องเป็นตัวแทนของความรู้เรื่องนั้นอย่างแท้จริง และสามารถเป็นตัวแทนของสาขาวิชานั้นได้
3. เนื้อหาเกี่ยวกับ "วิธีเรียน" มีความสำคัญมากกว่าข้อเท็จจริงต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะความรู้หรือข้อเท็จจริงมีการเพิ่มทวีขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่มีใครสามารถเรียนรู้ข้อเท็จจริงทั้งหมดได้ แต่ "วิธีเรียน" นั้นมีไม่มากนัก เราสามารถเรียนรู้ได้ และจะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาหาความรู้ต่อไปตลอดชีวิต²³

คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา ได้เสนอโครงสร้างของหลักสูตรออกเป็นหมวดประสบการณ์ 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มวิชาทักษะ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์
2. กลุ่มวิชาเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต ได้แก่ ปัญหาใกล้ตัว
3. กลุ่มวิชาประสบการณ์อื่นเป็นประโยชน์ในการทำงาน ได้แก่ การอาชีพ
4. กลุ่มวิชาเสริมสร้างลักษณะนิสัย ได้แก่ ลักษณะที่พึงประสงค์ต่าง ๆ²⁴

²³ Ross L. Neagley, and N. Dean Evans. Handbook for Effective Curriculum Development. (New Jersey : Prentice - Hall, 1967) pp. 205 - 207

²⁴ กองพัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ สาระบางประการเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษาในปัจจุบัน เอกสารอันดับ 2/2517 (พฤศจิกายน 2517) น. 10 (อัครสำเนา)

ในเดือนกันยายน 2515 หลังจากได้สำรวจคุณภาพของหมู่บ้านและโรงเรียนประถมศึกษาในชนบทภาคอีสานแล้ว ปรีชา ชรรมา ได้เสนอหัวข้อย่อย ๆ ที่จะเป็นโยบายแก่นการศึกษาในชนบท รวม 20 ข้อ ส่วนใหญ่ก็ตรงกับเรื่องที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่มีหัวข้อที่แตกต่างออกไปที่จะนำมากล่าวไว้ในที่นี้ คือ (1) การเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของท้องถิ่นในชนบท (2) การเข้าใจปัญหาในชนบท (3) การเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคม และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับควมเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น (4) การมีค่านิยมที่จะรู้จักเลือกรับสิ่งต่าง ๆ ด้วยเหตุผล (5) ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจ รู้จักแสวงหาทรัพย์ รู้จักจำหน่ายขายซื้อและประหยัด (6) ทักษะในการประกอบอาชีพ ความรับผิดชอบตอตนเอง ครอบครัวและหมู่คณะ (7) การมีพื้นฐานทางวิชาชีพหลาย ๆ ประเภท เพื่อจะได้เลือกประกอบอาชีพตามความถนัด²⁵

นอกจากนั้น ประคิษฐ์ มัชฌิมาได้เสนอให้เรียนเรื่องสหกรณ์²⁶ เวทีน มัลลิกะมาส สรุปว่าปัญหาเศรษฐกิจต่าง ๆ ควรบรรจุลงในหลักสูตรด้วย เช่น ปัญหาเรื่องคุดยการค้า การกระจายรายได้ให้ทั่วถึงและเป็นธรรม การว่างงานในเมือง การไรแรงานไม่เต็มทีในชนบท การขาดแคลนแรงงานระดับฝีมือ²⁷

บันเทิง ศรีจันทร์พานิช์ เสนอความคิดเห็นว่า หลักสูตรเกี่ยวกับการปกครอง การเมืองของประเทศ ไม่ควรพิศดารเกินไปหรือไกลตัวเด็กในแต่ละระดับการศึกษา นอกจากฝึกให้นักเรียนรู้จักจักรูปการปกครองชั้นในโรงเรียนแล้ว ควรกระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบต่อการปกครองในอนาคต²⁸

²⁵ กองพัฒนาหลักสูตร เรื่องเพิ่ม, น. 14-15

²⁶ เรื่องเดียวกัน น. 135

²⁷ เรื่องเดียวกัน น. 156

²⁸ เรื่องเดียวกัน น. 278

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนและการนำหลักสูตรไปใช้

โบแคมป์ (Beauchamp) เสนอหลักเกณฑ์ในการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า หลักสูตรที่ควรคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ความแตกต่างในด้านความสามารถของแต่ละบุคคล
2. ความแตกต่างของอัตราความเจริญก้าวหน้าของแต่ละบุคคล
3. ความยืดหยุ่นของหลักสูตร เพื่อให้ครูสามารถดัดแปลงวัสดุอุปกรณ์การสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของนักเรียนแต่ละคน
4. การเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละวัน แต่ละชั่วโมง ให้แตกต่างกันไป
5. โอกาสที่ครูและนักเรียนจะได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน²⁹

อำนาจ ยุทธวิวัฒน์ ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาในประเทศแทนซาเนีย โดยยึดหลักการต่อไปนี้ คือ

- (1) การศึกษาต้องประสานกับการผลิตและดำรงใช้แรงงาน
- (2) ทฤษฎีต้องประสานกับการปฏิบัติ
- (3) ลดความสำคัญของการแข่งขัน เน้นความสำคัญของการร่วมมือ³⁰

²⁹ Beauchamp, op.cit., p. 319

³⁰ อำนาจ ยุทธวิวัฒน์. ปฏิบัติการศึกษาตามแนวทางสังคมนิยม

พินิจ รัตนกุล³¹ ได้เสนอแนะหลักการสอนไว้ว่า ครูไม่ควรเป็นฝ่ายแสดงความคิดเห็นคนเดียว แต่ควรส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้สนทนาโต้ตอบกัน ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง มากกว่าการจดจำและทำตามอย่าง ควรกระตุ้นให้นักเรียนเป็นตัวของตัวเองทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็นและการตีความหมาย ตลอดจนการวิพากษ์วิจารณ์สิ่งต่าง ๆ

เมอร์เรย์ (Murray) ได้ย้ำถึงความจำเป็นที่จะต้องฝึกฝนให้นักเรียนได้รู้จักเรียนด้วยตนเอง ซึ่งทำได้โดยฝึกฝนให้นักเรียนรู้จักใช้บัตรรายชื่อหนังสือในห้องสมุด วิธีหาข้อมูล วิธีประเมินค่าข้อมูล วิธีบันทึกข้อมูล วิธีจัดหมวดหมู่ข้อมูล วิธีทำเค้าโครงเรื่อง รวมทั้งการเลือกใช้สำนวนโวหารในการเขียนรายงาน เป็นต้น

เซเลอร์ (Saylor)³² ได้เสนอวิธีสอนชนิดมีแบบแผนไว้ 8 วิธี คือ (1) การบรรยาย (2) การอภิปรายและซักถาม (3) การฝึกปฏิบัติ (4) การสอนโดยใช้สื่อทัศนูปกรณ์ (5) การแก้ปัญหาและการค้นคว้าด้วยตนเอง (6) การใช้ห้องทดลองและวิธีสืบสวน (7) วิธีสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (8) การสอนโดยการแสดงบทบาทและสถานการณ์จำลอง แต่โดยสรุปแล้ววิธีสอนเหล่านี้รวมได้เป็น 3 แบบ คือ

³¹ กองพัฒนาหลักสูตร, ประมวลบทบรรยายเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร , เรื่องเดิม, หน้า 119

³² Evelyn M. Murray, and Jane R. Wilhour. The Flexible Elementary School : Practice Guides for Developing a Nongraded Program (New York : Parker Publishing Company, Inc., 1971) p. 109

³³ Saylor and Alexander, op.cit., pp. 250 - 263

1. การสอนแบบควบคุมพฤติกรรมของผู้เรียน (Behavior Control model) ได้แก่การให้รางวัลและการลงโทษเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ตลอดจนการใช้แบบเรียนสำเร็จรูป
2. การสอนแบบค้นพบด้วยตนเอง (Discovery Learning model) เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
3. การสอนแบบใช้เหตุผล (Rational model) ได้แก่การถกเถียง วิพากษ์วิจารณ์ การอภิปรายและการวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ด้วยเหตุผล³⁴

การที่จะจัดการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ เหล่านี้ได้ จำเป็นต้องมีปัจจัยอื่น มาส่งเสริมด้วย เช่น การจัดการวางสอน

สุมิตร คุณานุกร กล่าวว่าการจัดการวางสอนแบบยืดหยุ่น (Flexible Schedule) ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งเสริมให้นักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เพราะตารางสอนแบบนี้จะไม่กำหนดให้เวลาเรียนในแต่ละช่วงเท่ากัน แต่ให้มากขึ้นตามลักษณะวิชาและประเภทของกิจกรรม นอกจากนั้นในตารางสอน จะจัดเวลาให้นักเรียนได้เรียนด้วยตนเองตามลำพัง (Independent Study) และเรียนในกลุ่มย่อย เพื่อสนองความสนใจและความต้องการของแต่ละบุคคลได้ด้วย ทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้แต่ละคนได้เรียนเร็วหรือช้าตามระดับความสามารถของตน³⁵

³⁴

Ibid, p. 251

³⁵สุมิตร คุณานุกร "แนวคิดเรื่องการจัดการวางสอน" วิทยาสาร

ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีวัดผลและประเมินผลการศึกษา

โบแคมป์ (Beauchamp) กล่าวว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการ
อันหนึ่งที่ใช้พิจารณาว่า

1. การเรียนการสอนได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่
2. การบรรลุถึงจุดมุ่งหมายนั้น ได้ใช้วิธีการอันพึงประสงค์หรือไม่
3. จุดมุ่งหมายที่บรรลุถึงนั้นเป็นที่พึงปรารถนาหรือไม่ และมีค่า
ควรกับความพยายามหรือไม่³⁶

นอกจากนั้น Beauchamp ถือว่าการประเมินผลเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้อง
เนื่องกับการจัดการศึกษา ไม่อาจแยกการประเมินผลออกจากการศึกษาได้ การ
ประเมินผลทำได้หลายวิธี เช่น การทำทะเบียนประวัติ การพิจารณาผลงาน
การรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนและการเลื่อนชั้น³⁷

เมอร์เรย์ (Murray) สนับสนุนให้มีการวัดผลและประเมินผลเป็นราย
บุคคล โดยไม่ต้องเปรียบเทียบกับผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อให้การประเมินผลไปทำลาย
ศักดิ์ศรีของแต่ละบุคคล (Concept of self-worth)³⁸

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ได้สรุปแนวความคิดในการจัดการศึกษาในประเทศ
ต่าง ๆ ว่า ถ้าจะให้โรงเรียนรับโซมวชน ก็ต้องลดความสำคัญของการสอบไล่
ทางวิชาการลงพอสมควร³⁹ การลดความสำคัญของการสอบไล่ จะช่วยลดการ
แข่งขันชิงดีชิงเด่นและช่วยเพิ่มความร่วมมือของนักเรียนได้

³⁶ Beauchamp, op.cit., pp. 334 - 335

³⁷ Ibid., pp. 362 - 372

³⁸ Murray and Wilhour, op.cit., p. 220

³⁹ สุลักษณ์ ศิวรักษ์, เรื่องเดิม, หน้า 186

นอกจากนั้น จูเลียส ไนเยียเร ประธานาธิบดีแห่งประเทศ
แทนซาเนีย ได้กล่าวถึงการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับประเทศด้อยพัฒนาว่า

ระบบการศึกษาใหม่ควรให้ความสำคัญของการสอบน้อยลง
ถึงแม้การสอบจะมีผลดีอยู่บ้างแต่ผลเสียก็มีมาก เช่นจำกัดขอบเขต
ของการแสวงหาความรู้ให้นักเรียนมุ่งเรียนในสิ่งที่จะสอบ ทำให้มี
การแบ่งกลุ่มเด็กออกเป็นกลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มเรียนอ่อน ทำให้เกิด
ผลเสียทางจิตใจแก่เด็ก ทั้ง ๆ ที่คะแนนมิใช่สิ่งที่จะวัดความสามารถ
และความคิดได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ การสอบยังบิดเบือนวัตถุประสงค์
ประสงค์ของการศึกษา คือแทนที่จะเน้นที่ความรู้ซึ่งจำเป็นต่อการ
ดำรงชีวิต กลับเน้นให้เด็กสอบได้⁴⁰

คาซามิอัส (Kazamias) เป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้ชี้ให้เห็นว่าข้อสอบ
กลางเป็นเครื่องบังคับเนื้อหาวิชาในหลักสูตรและบังคับวิธีสอนของครู และยัง
ทำให้มีการแบ่งครู แบ่งนักเรียนตามคะแนนสอบอีกด้วย จึงเป็นการสร้าง
กลุ่มอภิสิทธิ์ชนขึ้นในโรงเรียนเดียวกันและระหว่างโรงเรียนต่าง ๆ ⁴¹

40

สมาน เลือดวงหัท, เรื่องเดิม, หน้า 20

41

Andreas M. Kazamias, and Byron G. Massialas.
Tradition and Change in Education : A Comparative Study.

(New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1965) p. 155 .

เอลสบรี (Elsbree) ได้ให้แนวทางในการประเมินผลไว้ว่า

1. โปรแกรมการประเมินผลต้องเกิดจากการกระทำร่วมกัน โดยให้สอดคล้องกับค่านิยมและจุดมุ่งหมายที่วางไว้
2. การประเมินผลที่ดี ต้องช่วยให้นักเรียนตั้งจุดมุ่งหมายของตนเองได้อย่างมีความหมาย และสามารถประเมินได้ว่า ตนเองได้บรรลุไปถึงจุดมุ่งหมายนั้นหรือไม่
3. การประเมินผลการศึกษาควรเป็นกระบวนการต่อเนื่องสม่ำเสมอทุก ๆ วัน มีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนทั้งหมด
4. การประเมินผลควรอาศัยข้อมูลอันมีที่มาจากหลาย ๆ แหล่ง และใช้วิธีการหลายวิธี
5. การรายงานผลการศึกษาควรใช้ถ้อยคำที่สื่อความหมายชัดเจนและช่วยให้เข้าใจตัวนักเรียนได้
6. การจัดทำระเบียบสะสมให้เป็นระบบระเบียบที่ดีเป็นสิ่งที่ไม่ได้ของการประเมินผลที่ดี
7. คุณค่าที่แท้จริงของการประเมินผลนั้น อยู่ที่การนำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ทั้งช่วยให้ครูเข้าใจนักเรียนและเข้าใจพัฒนาการของนักเรียนด้วย⁴²

⁴² Willard S. Elsbree, and Others. Elementary School

Administration and Supervision (New York : Van Nostrand

Reinhold Company, 1967) pp. 257 - 258

จึงเห็นได้ว่า การวัดผลและประเมินผลการศึกษาของไทยที่อาศัยข้อสอบกลางและเน้นการสอบไล่เพื่อแข่งขันกันนั้น เป็นสิ่งที่ควรจะได้มีการปรับปรุงให้ เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ถูกต้อง ตามแนวทางที่ ฮัทชินสัน (Hutchinson) ได้เรียกร้องว่า "เราต้องการระบบการสอบที่ยืดหยุ่นได้ที่จะมาเป็นทาสรับใช้ การศึกษา มิใช่มาเป็นนายของการศึกษา"⁴³ อย่างเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

ความคิดเห็นของคณะกรรมการวางพื้นฐาน ฯ

คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาพิจารณาเห็นว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษาแต่เดิมมาเป็นการสร้างคนให้เข้ารับราชการ และต่อมา ก็กลายเป็นสร้างแรงงานชั้นสูงและแรงงานชั้นกลาง ซึ่งยังเป็นการศึกษาเพื่อประโยชน์ของคนส่วนน้อยอยู่นั่นเอง จึงเห็นได้ว่าไม่ก่อให้เกิดความเป็นธรรม ในสังคมแนวคิดใหม่ จึงมุ่งให้การศึกษาเป็นไปเพื่อชีวิตและสังคมที่ดี ฉะนั้น เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาจึงได้แก่ การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม⁴⁴

คณะกรรมการวางพื้นฐาน ฯ มีความเห็นพ้องต้องกันว่า การศึกษาที่พึงประสงค์จะต้องเป็นการศึกษาที่เสริมสร้าง ความรู้ ความคิดและความชำนาญ วิชาให้คนไทยทุกคนรู้จักตนเอง รู้จักชีวิตและเข้าใจสังคม รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่ตนอยู่ เพื่อให้สามารถครองชีวิตและประกอบกิจการได้ด้วยความรู้เท่าทัน แก้ปัญหาได้ สร้างสรรค์ชีวิตและสังคมให้ดีขึ้นได้อย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ⁴⁵

⁴³ Michael Hutchinon and Christopher Young. Educating the Intelligent. (Middlesex, England : Penguin Books Ltd., 1967) p. 159

⁴⁴ คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา แนวทางปฏิรูปการศึกษาสำหรับรัฐบาลในอนาคต (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ยูไนเต็ทโปรดักชั่น, 2518) น. 13

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30

ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานจึงสรุปว่า การศึกษาทุกระดับ
ควรมีความมุ่งหมาย ดังนี้

1. การศึกษาจะต้องเสริมสร้างความสำนึกในความเป็นคนไทย
ร่วมกัน และการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ
2. การศึกษาต้องปลูกฝังให้บุคคลยึดมั่นในความสุจริตศีลธรรม
รักเกียรติ รักการแสวงหาความจริง เคารพกฎหมายและเคารพ
ความเสมอภาคในสังคม
3. การศึกษาจะต้องช่วยให้บุคคลเข้าใจและกระตือรือร้นที่
จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามวิถีทางประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทั้งจะต้องเสริมสร้างให้บุคคล
รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ต่อ
ครอบครัวและต่อตนเอง
4. การศึกษาจะต้องเสริมสร้างความรู้ ความสามารถแก่
บุคคลที่อยู่รวมในสังคมเดียวกัน ให้สื่อสารเข้าใจกันได้ ทั้งโดย
การพูด การเขียน และการแสดงออกอื่น ๆ รวมทั้งให้
สามารถแก้ไขข้อขัดแย้ง และปัญหาต่าง ๆ ได้โดยสันติวิธี
5. การศึกษาจะต้องเสริมสร้างให้บุคคลมีสุขภาพดี ทั้ง
ทางร่างกายและจิตใจ ใฝ่ดีศีลธรรม มีความเชื่อมั่นในตนเอง
มีความคิดริเริ่มและรู้จักใช้ความสามารถของตนให้บังเกิดผลดี
ต่อสังคมในสวนรวม
6. การศึกษาจะต้องเสริมสร้างความรู้ ความชำนาญชำนาญ
และความนิยมนับถือในงานอาชีพต่าง ๆ ในสังคมไทย ให้บุคคล
สามารถประกอบกิจการงานใดด้วยความรอบรู้เท่าทันและแก้ปัญหาได้
7. การศึกษาจะต้องเสริมสร้างให้บุคคลมีความรู้ ความ
ซื่อสัตย์ในคุณค่าของธรรมชาติ ศิลปะ วัฒนธรรมและวิหยาการ
ต่าง ๆ และสามารถนำความรู้ความเข้าใจนั้นมาก่อให้เกิด
ประโยชน์ในการสร้างสรรค์⁴⁶

⁴⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 30 - 32

ความคิดเห็นของคณะกรรมการวางพื้นฐาน ฯ เกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา

สำหรับการปรับปรุงหลักสูตรศึกษานั้น คณะกรรมการวางพื้นฐาน ฯ ได้สรุปเป้าหมายของการปรับปรุงหลักสูตรไว้ว่า "การศึกษาเพื่อบุคคล ท้องถิ่นและประเทศชาติ" ซึ่งได้กำหนดหลักการและสาระสำคัญในการปฏิรูปหลักสูตรประถมศึกษาไว้ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการประถมศึกษา

คณะกรรมการวางพื้นฐานได้กำหนดความมุ่งหมายของประถมศึกษาไว้เป็น 3 ระดับคือ

1. เพื่อพัฒนาบุคคล จำนวน 6 ข้อ
2. เพื่อพัฒนาท้องถิ่น จำนวน 4 ข้อ
3. เพื่อประเทศชาติ จำนวน 5 ข้อ⁴⁷

เนื้อหาวิชาของหลักสูตรประถมศึกษา

ทางด้านเนื้อหาวิชา คณะกรรมการวางพื้นฐาน ฯ ได้เสนอแนะให้มีลักษณะดังต่อไปนี้⁴⁸

⁴⁷ ดิปปนันท์ เกตุทัต และคณะ การปฏิรูปการศึกษา

รายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2518) น. 101 - 102

⁴⁸ เรืองเดียวกัน, หน้า 103 - 104

1. ความรู้เกี่ยวกับหนังสือ ที่ปรับปรุงให้มีความหมายต่อการดำรงชีพของประชาชนให้มากที่สุด
2. ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรที่อิงหลักวิทยาศาสตร์ ให้ได้มีโอกาสทดลองปฏิบัติจริง ๆ เพื่อเพิ่มผลผลิต
3. ความเข้าใจและความสามารถในการประกอบการสหกรณ์ การตลาด เพื่อช่วยให้ปรับตัวทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
4. ความรู้เกี่ยวกับประชากร การใช้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการอนามัยส่วนบุคคลและชุมชน
5. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย และสิทธิหน้าที่ ในฐานะเป็นประชาชนในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการรู้จักใช้และพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของตน การรู้จักรวมตัวกันป้องกันรักษาผลประโยชน์อันชอบธรรม
6. ทศนคติและค่านิยมอันพึงประสงค์เกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญ
7. ความสามารถในการคิดเป็น วิเคราะห์และถ่วงถองข้อเท็จจริงอย่างมีหลักเกณฑ์ และการนำความคิดและความรู้ไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
8. การประพฤติ ปฏิบัติตามหลักศีลธรรมที่เชิดชู
9. การรู้จักชื่นชมในความงามความไพเราะและความสามารถแสดงออกทางสร้างสรรค์
10. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัยของส่วนตนและส่วนรวม และการปลูกฝังอุปนิสัยให้มีความใจนักกีฬา

วิธีจัดการเรียนการสอนหรือกระบวนการเรียนรู้

1. เนื้อหาสาระที่จะให้เรียนรู้ควรจัดเป็นเรื่อง ๆ (Topics)
2. การจัดการวางเรียนกิจกรรม ไม่ควรจัดเป็นรายชั่วโมงตายตัว แต่จัดให้ยืดหยุ่นได้ให้เหมาะสมแก่เรื่องที่จะเรียน และในรอบปีหนึ่งควรมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 200 วัน
3. ควรให้ผู้เรียนได้เรียนตามลำดับความสามารถของตน ไม่จำเป็นต้องให้ผู้เรียนทุกคนก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กัน
4. ให้มีแบบเรียนสำเร็จรูปที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนโดยอิสระ
5. ครูควรเป็นผู้นำ ผู้อำนวยความสะดวก มากกว่าเป็นผู้หมก หรือผู้ชี้ขาด
6. การเรียนรู้ไม่จำกัดเวลาและสถานที่มากเกินไป การแบ่งภาคเรียนและการกำหนดเวลาเรียนประจำวันประจำสัปดาห์ ควรให้สอดคล้องสัมพันธ์กันกับแบบแผนชีวิตและความจำเป็นในการประกอบอาชีพของชุมชน⁴⁹

เกี่ยวกับวิธีจัดการวัดผลประเมินผลการศึกษา

คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้

1. วิธีวัดผลควรเน้นให้ผู้เรียนเห็นความก้าวหน้าของตนเองมากกว่าเปรียบเทียบกับคนอื่น

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 104 - 105

2. การวัดผลในโรงเรียนควรให้ครูผู้สอนเป็นผู้วัดเอง
3. ไม่ควรถือว่าการวัดผลเป็นสิ่งสำคัญเหนือการเรียนการสอน
4. เปลี่ยนมาวัดเรื่องที่เรียน แทนการวัดผลประจำภาคและประจำปี ยกเลิกการสอบไล่ปลายปี
5. จัดทำแบบทดสอบมาตรฐานต่าง ๆ ไว้ประเมินผลการเรียนการสอน แล้วนำผลนั้น ๆ มาพิจารณาในการปรับปรุงแก้ไขการเรียนให้ดีขึ้น
6. สนับสนุนการเลื่อนชั้นโดยอัตโนมัติ
7. เลิกการสอบรวมในชั้นตัวประโยค⁵⁰

สรุป

จากการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ในฐานะที่เป็นเครื่องมือปฏิบัติงานของครูและเป็นเครื่องกำหนดล่วงหน้าว่าจะให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปในรูปใด แต่การที่หลักสูตรจะทำหน้าที่สำคัญนี้ได้นั้น หลักสูตรจะต้องมีความสมบูรณ์ในตัวเองและมีการนำหลักสูตรไปใช้จริง ๆ ด้วย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 128 - 129

จะเห็นว่าแนวความคิดของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับแนวความคิดของบุคคลอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น กล่าวคือทุกฝ่ายเห็นพ้องกับหลักการที่จะกล่าวต่อไปนี้

ในด้านความมุ่งหมายนั้น การศึกษามุ่งพัฒนาบุคคลและสังคมไปพร้อมกัน ในด้านบุคคลนั้น มุ่งพัฒนาให้รู้จักคิด รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ รู้จักเลือกสิ่งต่าง ๆ ด้วยเหตุผล รู้จักถ่วงรอนงราวสาร รู้เท่าทันการโฆษณาชวนเชื่อต่าง ๆ และรู้จักพิจารณาสิ่งใหม่ ๆ ด้วยเหตุผล หนีมีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลง เป็นต้นว่า ทักษะในการประกอบอาชีพ และทักษะในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

ในด้านพัฒนาสังคมนั้น มุ่งสร้างความสำนึกว่าทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจึงต้องทำประโยชน์ให้แก่สังคม สร้างความเป็นธรรมในสังคม ทั้งระดับครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและโลก

เกี่ยวกับเนื้อหาวิชานั้น จะไม่แบ่งแยกเป็นรายวิชาแต่จะเรียนเป็นหัวข้อ เป็นเรื่อง ๆ แต่ละเรื่องเกิดจากการหลอมสาขาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เนื้อหาจะเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชีวิตประจำวันของเด็กและสภาพแวดล้อมในชุมชนของเด็ก เพื่อให้การศึกษาสมบูรณ์ในตัวเอง จึงมีการฝึกฝนด้านอาชีพด้วย นอกจากนั้นยังถือว่า "วิธีเรียน" เป็นเนื้อหาสำคัญที่ต้องฝึกฝนแก่นักเรียน มีการหยิบยกเอาปัญหาของชุมชนมาเป็นบทเรียนและฝึกฝนการแก้ปัญหาของชุมชนด้วย

การจัดการเรียนการสอนและการนำหลักสูตรไปใช้ มีแนวโน้มที่จะส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง หนีมีส่วนร่วมในการเตรียมการเรียนการสอน หนีมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้ในการอภิปราย ชักถามกับครู

และเพื่อนนักเรียน จัดบทเรียนให้ยืดหยุ่นได้พอที่จะสนองความต้องการของ
 ผู้เรียนแต่ละคนได้ เน้นการเรียนโดยทดลองปฏิบัติจริง จะมีการใช้แหล่ง
 วิทยาการและบุคคลากรในท้องถิ่นมาเป็นประโยชน์แก่การเรียนการสอนมากขึ้น
 เน้นการเรียนมากกว่าการสอน และในการเรียนนั้นถือว่าครูและนักเรียน
 สามารถเรียนรู้จากกันและกันได้ มีใจว่าครูเป็นฝ่ายให้แต่ฝ่ายเดียว และ
 นักเรียนเป็นเพียงผู้รับตลอดเวลา

ในด้านการวัดผลและประเมินผลนั้น มีแนวโน้มที่จะเลิกการสอบไล่
 โดยใช้ข้อสอบรวม: แต่สนับสนุนให้จัดการประเมินผลการเรียนเป็นระยะ ๆ
 เมื่อเรียนจบแต่ละบทเรียนแทนการสอนประจำภาคและประจำปี โดยถือว่า
 การประเมินผลเป็นกิจกรรมอันหนึ่งของการเรียนการสอน ส่งเสริมให้นักเรียน
 ประเมินผลความก้าวหน้าของตนเอง โดยไม่ต้องนำไปเปรียบเทียบกับผู้อื่น
 เพื่อลดการแข่งขันซึ่งตีชิง เค่นและส่งเสริมความร่วมมือแก่กัน ผลงานที่
 นักเรียนทำจริงที่บ้านจะได้รับการพิจารณาให้เป็นผลการเรียนได้ เพื่อให้
 สอดคล้องกับแนวความคิดที่ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุก ๆ แห่ง มีการ
 ประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และเพื่อประเมินความก้าวหน้า
 ในทุก ๆ ด้าน แทนการประเมินผลโดยอาศัยคะแนนจากการสอบ ส่งเสริม
 การเลื่อนชั้นโดยอัตโนมัติและส่งเสริมการวัดผลภายในโรงเรียนเป็นแห่ง ๆ ไป

ข้อมูลที่ได้สรุปมาทั้งหมดนี้เป็นแนวทางที่นำไปใช้ในการสร้างแบบ
 สำรวจ เพื่อสำรวจว่า แนวความคิดเหล่านี้เป็นที่ยอมรับของศึกษานิเทศก์
 และครูใหญ่ในเขตการศึกษา 4 มากน้อยเพียงไร